

30.4.2015

Yksikön päällikkö

Helsingin kaupunginmuseon lausunto Marian sairaalan asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta

HEL 2012-006163 T 10 03 03

Kaupunkisuunnitteluviraston lausuntopyyntö 31.3.2015

Asemakaavan muutos koskee Marian entistä sairaala-alueetta osoitteessa Lapinlahdenkatu 16, korttelissa 4170 ympäröivine katu ja rata-alueineen, Baanan eteläosaa ja sen itäpuolella sijaitsevaa Työmiehenpuistikkoa.

Marian sairaala-alueen sairaalatoiminta on päättynyt syksyllä 2014. Asemakaavan muutoksen tavoitteena on kehittää suunnittelualueetta Helsingin uuden yleiskaavaluonnoksen mukaiseksi toiminnallisesti sekoittuneeksi asumisen, kaupan ja julkisten palveluiden, toimitilojen, hallinnon, puistojen, virkistys- ja liikuntapalvelujen sekä kaupunkikulttuurin alueeksi. Alueelle luodaan mahdollisuuksia uudelle täydennysrakentamiselle etenkin asuin- ja toimitilakäyttöön. Suunnittelussa otetaan huomioon Mechelininkadun vilkas liikenne ja siitä erityisesti alueen lounaisosaan aiheutuvat haitat. Alueen itäosaan, joka on parhaiten suojassa liikenteen melulta ja päästöiltä, mahdollistetaan sosiaali- ja terveystoimen monipuolisen palvelukeskuksen sijoittuminen. Säilyville entisille sairaalarakennuksille määritellään uusi käyttö ja alueen rakennussuojelutavoitteet määritellään uudelleen. Kulttuurihistoriallisesti huomattavan arvokkaat rakennukset suojellaan myös sisätilojen osalta.

Tavoitteena on ympäröivästä kaupungista erotetun entisen sairaala-alueen alueen kytkeminen ympäristöönsä liikenteellisesti ja toiminnallisesti. Alueen itäosalle mahdollistetaan Baanan tasolle avautuvaa ja sitä elävöittävää toimintaa, kuten polkupyörällä ja jalan saavutettavia kivijalkaliiketiloja.

Asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa esitetään alueelle alustavasti asumista, toimi- ja liiketilaa sekä monipuolista palvelukeskusta. Maankäyttövisio esittää alueen pohjoisosan, 1980-luvulla valmistuneen keskusrakennuksen laajennusosan purkamista ja korvaamista uudella rakennuksella. Myös 1950-luvulla valmistuneen keskusrakennuksen purkamista ilmeisesti tutkitaan vaihtoehtona. 1980-luvulla valmistuneen asuinkerrostalon purkamista tontin itäreunassa tutkitaan. Puupaviljonkien osalta esitetään ainakin rakennusten 11 ja 13 purkamista.

Taustaa

Postiosoite
PL 4300
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginmuseo@hel.fi

Käyntiosoite
Sofiankatu 4
Helsinki 00170
<http://www.hel.fi/helsinginkaupunginmu>
seo

Puhelin
+358 9 310 36630
Faksi
+358 9 310 36664

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
800012-62637
Alv.nro

30.4.2015

Yksikön päällikkö

Kaupunginmuseo on antanut vuonna 2012 ennakkolausunnon Marian sairaala-alueen suojeluarvoista. Lausunnossa todettiin, että alueen nykyinen asemakaava on vuodelta 1992 ja että kaava on rakennussuojelun kannalta vanhentunut, sillä kaavassa ei ole annettu kaikille kulttuurihistoriallisesti merkittävälle rakennuksille suojelumerkintää. Kaupunginmuseon ennakkolausunnossa esitettiin suojelutavoitteet sairaala-alueen vanhemmille rakennuksille. Sairaala-alueella on tehty kattava rakennushistoriallinen selvitys rakennuksista (Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy, 2011). Yleiskaavassa 2002 Marian sairaala on merkitty kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta merkittäväksi kokonaisuudeksi. Asemakaavassa on merkitty suojeltaviksi rakennuksiksi sr-1-merkinnällä rakennukset 2, 3 ja 4. Suojelumerkinnällä sr-2 on merkitty kaavassa suojeltaviksi rakennukset 7, 8, 11 ja 14. Sairaala-alueella ei ole annettu suojelumerkintää rakennuksille 5 ja 13, jotka kuitenkin edustavat samaa 1800-luvun lopun rakennus- ja sosiaalhistorian vaihetta kuin muut tuolloin valmistuneet ja asemakaavassa suojellut rakennukset. Sairaalan pihaluettua ei ole suojeltu. Marian sairaala-alueelta on purettu rakennuksia 1960-luvulla, satamaradan levennyksen ja Porkkalankadun sillan alta: vanha kunnallissairaala vuodelta 1883 sekä tuhkarakko-, kurkkumätä- ja tarkkailupaviljongit purettiin tuolloin, samoin 2-kerroksinen potilaspaviljonki Mechelininkadun varrelta.

Arkkitehti Lars Sonckin suunnittelemat hallinto- ja sairaalarakennus (rakennukset 2 ja 3) on nykyisessä asemakaavassa suojeltu merkinnällä sr-1. Ennakkolausunnossa esitettiin, että suojelu ulotettaisiin myös sisätiloihin. Rakennus nro 4, nk. Tiilipaviljonki ja rakennus nro 5 ovat molemmat arkkitehti Onni Törnqvistin (myöh. Tarjanne) suunnittelemat. Tiilipaviljongille tulee edelleen antaa nykyisen kaavan mukainen suojelumerkintä sr-1, mutta samalla huomioida myös sisätilojen suojelun tarve. Rakennus nro 5 on talousrakennus, ja sitä on muokattu useassa vaiheessa. Suojelumerkintä sr-2 on sopiva.

Rakennus nro 7 (desinfiointilaitos), rakennus nro 8 (desinfiointivierasrasmaja), rakennus nro 11 (kulkutautipaviljonki) ja rakennus nro 13 (kappeli- ja obduktiorakennus) tulee suojella asemakaavassa sr-2-merkinnällä. Voimassa olevassa kaavassa on jo suojeltu nrot 7, 8 ja 11, mutta suojelu tulee ulottaa myös rakennukseen nro 13, joka on 1890-luvun alussa valmistunut puurakenteinen paviljonki ja vastaava kohde kuin suojellut paviljongit.

Rakennus nro 14 on vanhin alueella säilyneistä rakennuksista. Entinen talousrakennus on valmistunut vuonna 1885. Ennakkolausunnossa

30.4.2015

Yksikön päällikkö

rakennukselle esitettiin sr-1-suojelumerkintää nykyisen sr-2-merkinnän sijaan, perusteina mm. kulttuurihistoriallinen arvo ja hyvä säilyneisyys. Rakennus nro 15 on vuonna 1954 valmistunut Marian sairaalan uusi keskusrakennus. Nykyistä asemakaavaa laadittaessa ei ole ilmeisesti vielä tunnistettu 1950-luvulla valmistuneen sairaalarakennuksen arvoja. Nyt laadittavassa asemakaavassa rakennus tulee suojella vähintään sr-2-suojelumerkinnällä.

Marian sairaalan piha-alueesta on laadittu rakennushistoriaselvityksen lisäksi myös ympäristöhistoriallinen selvitys, (Loci-maisema-arkkitehdit Oy, 2012). Selvityksen perusteella voidaan sanoa, että sairaala-alueen alkuperäinen mittakaava ja koordinaatisto ovat hyvin säilyneet. Alueen pohjois- ja eteläosa ovat erilaisia ominaispiirteiltään: pohjoisosa on reunoiltaan suljettu alue ja korkeat rakennukset liittyvät sen osaksi kivikaupunkia, eteläosa on rakentamistavaltaan matala ja pienimittakaavainen, ja se on osa Hietaniemen hautausmaan ja Ruoholahden villojen muodostamaa historiallista viherympäristöä.

Kaupunginmuseon kanta

Marian sairaalan kulttuurihistoriallinen arvo Helsingin ensimmäisenä kunnallisena sairaalana ja yhtenä ensimmäisistä kunnansairaaloista koko maassa on merkittävä. Alue edustaa kerroksellista miljöötä, joka kertoo terveydenhoidon historiallisesta kehityksestä 1880-luvulta alkaen nykypäiviin saakka. Kaupunginmuseo katsoo, että Helsingin kaupungin oman historian vaaliminen ja sen merkittävän rakennusperinnön arvostaminen ja vaaliminen tulisi olla ensisijaista purkamisajatusten sijaan Marian sairaalan kaltaisessa ympäristössä.

Kaupunginmuseo katsoo, että alueen kehittämistä tulisi tutkia sen historia ja ominaispiirteet lähtökohtana. Esitetty maankäyttövisio lähtee tarpeesta tiivistää aluetta, vaikka alueelle sijoitettavista toiminnoista (mm. monipuolinen palvelukeskus) ei ole tehty päätöksiä. Museon kanta on, että aluetta voidaan kehittää ja tiivistäkin, mutta kaavoituksessa ja suunnittelussa tulisi alueen kehittämistä katsoa alueen ominaispiirteiden näkökulmasta.

Kantakaupungissa on hyvin vähän säilyneitä puurakennuksia, ja tavoitteena on ollut jäljelle jääneiden säilyttäminen ja suojelu. Olennaista myös on, että rakennukset säilytetään alkuperäisellä paikallaan. Helsingin kaupunginmuseo ja kaupunkisuunnitteluvirasto selvittivät kaupunginhallituksen kehotuksesta Helsingin niemen puutalojen suojelutarpeet vuonna 1997. Kaupunginmuseon johtokunta antoi asiasta lausunnon 1998, jossa esitettiin muiden kohteiden ohessa suojeltavaksi Marian sairaalan rakennus nro 11.

30.4.2015

Yksikön päällikkö

Kaupunginmuseo katsoo, että rakennussuojelun heikentäminen tai suojelun purkaminen ei voi olla asemakaavan muutostyön lähtökohtana. Voimassa olevassa Helsingin yleiskaavassa 2002 alue on merkitty kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta merkittäväksi kokonaisuudeksi.

Asemakaavatyön lähtökohtana tulisi tutkia, miten aluetta voidaan kehittää ja tiivistää sen säilyneet, historialliset ominaispiirteet säilyttäen. Museo esittää, että kaavatyössä esitetään vaihtoehtotarkasteluna nyt osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa esitetyn maankäyttövision lisäksi nykyiset, 1800-luvun lopun – 1950-luvun sairaalarakennukset säilyttävä vaihtoehto.

Lisätiedot

Johanna Björkman, tutkija, puhelin: +358 9 310 36473
johanna.bjorkman(a)hel.fi

Anne Mäkinen
yksikön päällikkö

Tiedoksi

Museovirasto, kulttuuriympäristön suojelu
Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus